

BACHELOROPPGAVE

Emnekode: BLU360

Navn: Kaja Kamilla Halsen Opdahl

Holdninger til og kompetanse om flerspråkligheit.

Hvorfor er det viktig at personalet i barnehagen arbeider med holdninger til og kompetanse om flerspråkligheit i barnegruppa?

Attitudes and competence towards multilingualism.

Why is it important that the staff in the kindergarten is dealing with attitudes and competence towards multilingualism in a group of children

---

Dato: 02.06.2016

Totalt antall sider: 27

FORORD

Denne oppgaven har gitt meg mye, og jeg har «møtt meg selv i døra» opptil flere ganger gjennom oppgaven. Jeg har blitt mer bevisst mine egne holdninger, og har fått en bredere forståelse for temaet.

Jeg vil først og fremst takke mine to intervjuobjekter, som stilte opp og inspirerte meg i oppgaven. Deres engasjement og kunnskap ga meg motivasjon til å lære mer. Videre vil jeg takke min veileder Kirsten, som har støttet, motivert og inspirert meg gjennom hele oppgaven. Til slutt vil jeg takke alle mine tålmodige og omsorgsfulle støttespillere her hjemme, uten dere hadde ikke dette blitt noe av.

Tusen takk!

Beitstad, Juni 2016

Kaja Kamilla Halsen Opdahl

SAMMENDRAG

I denne oppgaven har jeg belyst viktigheten av at voksne som jobber i barnehagen jobber med sine holdninger til og kompetanse om flerspråklighet i barnegruppa. Jeg har valgt å bruke en kvalitativ forskningsmetode i min oppgave og da har jeg valgt å intervju to pedagogiske ledere i to ulike barnehager. Videre har jeg funnet teori som er relevant til temaet og det jeg ville finne ut innenfor det. Jeg har brukt mine resultater og drøftet de i lys av relevant teori, og egne meninger. Oppgaven er bygd opp rundt en forståelse av ressursorientert tilnærming og problemorientert tilnærming til mangfold, som jeg her hovedsakelig bruker om flerspråklighet. Gjennom min undersøkelse ser jeg viktigheten av at personalet jobber med holdninger og kompetanse, og hvordan slikt arbeid påvirker det tilbudet barna får i barnehagen. Jeg fått inntrykk av at de voksne i barnehagen ikke ser på de flerspråklige barna som utfordringer, men at de kan se utfordringer for å klare å tilrettelegge for barna på best mulig måte.

INNHold

1. INNLEDNING	4
1.1. Problemstilling	5
1.2. Begrepsavklaring og avgrensning	5
2. TEORI	6
2.1. Tilnærming til mangfold – Problemorientering og ressursorientering	6
2.2. Holdninger og etikk	9
2.3. Kompetanse og kompetanseutvikling	10
2.4. Flerspråklighet	11
3. METODE	12
3.1. Forskningstilnærming	12
3.2. Utvalg	13
3.3. Intervju	13
3.4. Analyse	13
3.5. Etske betraktninger	13
4. Resultater	14
4.1. Holdninger	14
4.2. Kompetanse	15
4.3. utfordringer med og ressurser i forhold til flerspråklighet	16
5. DRØFTING	17
5.1. utfordringer og ressurser	18
5.2. Holdninger	19
5.3. Kompetanse	21
6. KONKLUSJON	23
6.1. Videre forskning	23
7. LITTERATUR	24
7.1 Kildehenvisning	24
8. VEDLEGG	25
8.1. Forespørsel om deltakelse i datainnsamling	25
8.2. Intervjuguide	26

1. INNLEDNING

Barnehagen som samfunnsinstitusjon har i løpet av relativt få år gjennomgått store endringer, fra å være et tilbud som fåtallet av barna i Norge hadde tilgang til, og til å bli et tilbud der nesten alle barn i Norge nå går i barnehagen. I 2014 var dekningsgraden på rundt nitti prosent for barn i alderen 1-5 år (SSB 2015). I tillegg har det vært en jevn økning i antall minoritetsspråklige barn som går i barnehage de siste årene. I 2009 var det 37600 minoritetsspråklige barn i Norge, i 2014 har det økt til 41000 (SSB 2015).

Det at så å si alle barn under skolepliktig alder i dag går i barnehagen gjør at barnehagen møter et mye større mangfold av barn og familier. Det norske samfunnet vil hele tiden være i endring og vi ser at det i større grad vil bli preget av et kulturelt mangfold som vi møter gjennom globalisering og innvandring. Ikke minst har vi i dagens Norge fått et mye større fokus på menneskerettigheter for minoritetsgrupper i samfunnet, noe som også preger barnehagene og deres pedagogikk. Dagens barnehager rommer det mangfold og den variasjon alle norges barn kommer med, og blir dermed en viktig arena for møter mellom mennesker med ulik språklig og kulturell bakgrunn. Vi møter et mangfold av kulturer, språk og religioner i barnehagen, men vi møter også et mangfold når det gjelder holdninger, verdier og kompetanse.

Det kulturelle mangfoldet skal gjenspeiles i barnehagen. Sosiale, etniske, kulturelle, religiøse, språklige og økonomiske forskjeller i befolkningen medfører at barn kommer til barnehagen med ulike erfaringer. Barnehagen skal støtte barn ut fra deres egne kulturelle og individuelle forutsetninger (Kunnskapsdepartementet 2011, s. 8).

Med de samfunnsendringer som har vært og slik samfunnet ser ut til å utvikle seg, har flerkultur, mangfold og flerspråklighet blitt veldig aktuelle tema for barnehagesektoren. Barnehagen skal i tråd med rammeplanen støtte barna ut fra deres kulturelle og individuelle forutsetninger. Dermed er det et aktuelt tema i dagens samfunn hvordan barnehagene møter det mangfoldet, hvilke holdninger de ansatte har til mangfoldet og hvilken kompetanse barnehagene har på mangfold.

Jeg har gjennom studiet fått en stor interesse for mangfold og flerkultur i barnehagen, og jeg har forstått at man ikke kan jobbe i en eneste barnehage uten å møte det mangfoldet barn, foreldre og ansatte har med seg. Temaet om mangfold og flerkultur er både aktuelt og spennende og jeg har gjennom studiet gjort meg noen tanker om hvordan det er å være flerspråklig barn i barnehagen. Mine tanker og fordommer knyttet til holdninger og flerspråklighet ligger til grunn for hva jeg ville fokusere på i min bacheloroppgave. Ut fra

mine tanker knyttet til temaet har jeg tre påstander jeg vil presentere, påstandene sier noe om min førforståelse av temaet.

- Ansatte i barnehagen møter en mer krevende hverdag i møtet med flerspråklige barn.
- Hvordan de ansatte møter barna, har betydning for hvor godt barnehagen klarer å støtte de flerspråklige barna ut fra deres kulturelle og individuelle forutsetninger.
- Når ansatte i barnehagen ser på flerspråklighet som krevende og utfordrende vil dette kunne påvirke de flerspråklige barna negativt.

1.1. Problemstilling

Ut i fra den interessen jeg har fått for temaet og ut i fra de fordommene og tankene jeg har rundt ansattes holdninger og kompetanse til flerspråklighet, kom jeg fram til følgende problemstilling: *Hvorfor er det viktig at personalet i barnehagen arbeider med holdninger til og kompetanse om flerspråklighet i barnegruppa?*

1.2. Begrepsavklaring og avgrensning

For å finne svar på min problemstilling har jeg delt inn i følgende forskningsspørsmål:

1. Hvilke utfordringer møter de voksne i barnehagen i møte med flerspråklige barn i to ulike barnehager?
2. Hvordan påvirkes barna av voksnes arbeid med holdninger og kompetanse til flerspråklighet?

For å besvare på forskningsspørsmål nummer en, vil jeg bruke empiriske data som jeg selv har samlet inn. Jeg har gjort en kvalitativ undersøkelse der jeg har brukt intervju. Jeg har intervjuet to pedagogiske ledere i to ulike barnehager. Dette vil jeg komme mer tilbake til i metode-delen av oppgaven.

For å svare på forskningsspørsmål nummer to vil jeg ta utgangspunkt i An- Magritt Hauge (2014) sin beskrivelse av en problemorientert tilnærming eller ressursorientert tilnærming til mangfold. Denne modellen synes jeg beskriver godt hvordan ulike tilnærminger eller forståelser av mangfold påvirker barna. Jeg vil bruke også bruke intervjuene til å svare på dette forskningsspørsmålet.

I min oppgave vil holdninger, kompetanse og flerspråklighet være nøkkelord. Jeg skriver om flerspråklige barn, men skal ikke skrive hovedsakelig om hva flerspråklighet er. Likevel synes jeg det er hensiktsmessig å definere flerspråklighet allerede nå i oppgaven. Jeg støtter meg på det Anne Høigård skriver om flerspråklige, og velger å definere flerspråklighet enkelt.

Flerspråklig eller tospråklig er den vanligst brukte betegnelsen for den som har to eller flere

språk. (Høigård, 2013) I teoridelen vil det noen ganger stå minoritetsspråklige i direkte sitat, dette begrepet vil da ha samme definisjon som flerspråklige.

2. TEORI

Barnehagen skal ta hensyn til barnas alder, funksjonsnivå, kjønn, sosiale, etniske og kulturelle bakgrunn, herunder samiske barns språk og kultur (Barnehageloven, 2005, §2).

Kort sagt fastslår barnehageloven at alle barnehager skal ta hensyn til alle barn med det mangfoldet de kommer med. *Befolkningen i Norge er preget av språklig, kulturelt og religiøst mangfold som vil være berikende og en styrke for fellesskapet i barnehagen*

(Kunnskapsdepartementet, 2011 s 36). Det mangfoldet vi møter i barnehagen skal ivaretas, og sammen skal barn, foreldre og ansatte skape en felles kultur i barnehagen, en kultur som er preget av det mangfoldet vi møter. Å skape en barnehage som møter mangfoldet med åpne armer, krever ansatte som bevisste.

Personalet må være tydelige modeller og bevisste på eget kulturelt og verdimesig ståsted. For å ivareta barnehagens oppdragermandat må personalet erkjenne sin rolle som kulturformidlere gjennom egen væremåte. Personalet må være åpne for å reflektere over egne holdninger og handlinger (Kunnskapsdepartementet, 2011 s. 36).

Det kreves mye av barnehagene i dagens samfunn, noe som i og for seg er bra, da barnehagen er der for barnas beste og de ansatte skal jobbe for barnas beste. Å ha ansatte som i tråd med rammeplanen er villig til å reflektere over sine holdninger, er viktig for å kunne jobbe for barnas beste. Samtidig er det også viktig å være villig til å utvide sin kompetanse.

2.1. Tilnærming til mangfold – Problemorientering og ressursorientering

An-Magritt Hauge (2014) har i sin bok, *Den felleskulturelle skolen*, beskrevet to ulike måter å forstå og tilnærme seg mangfold på. Hauge har hovedsakelig knyttet sin bok opp mot skolen, men jeg synes likevel hennes måte å tilnærme seg og forklare ulike måter å se mangfold på er like aktuell i barnehagen. I alle barnehager møter vi et mangfold. Hauges beskrivelse av ulike tilnærminger til mangfold ser ut til å først og fremst basere seg på mangfold knyttet til språk, etnisitet og religion. Å beskrive en barnehage som flerkulturell, brukes i denne oppgaven om barnehager som består av flere kulturer, knyttet til språk, etnisitet og religion. Ordet flerkultur er sammensatt og komplekst, og det vil være ulike forståelser i hva som ligger i begrepet, uten at jeg vil gå videre inn på dette i denne oppgaven. Når Hauge og jeg skriver om tilnærminger til mangfold er det viktig å være klar over at ingen barnehager vil ha enten en problemorientert eller en ressursorientert tilnærming til mangfold. Beskrivelsen av den ressursorienterte barnehagen er en idealbarnehage og virkeligheten er mer kompleks enn som

så, barnehagene vil mest sannsynlig ligge en plass mellom ressursorientert og problemorientert.

En skole som har et problemorientert forhold til at den er flerkulturell, vil påpeke eksistensen av minoritetspråklige elever (Hauge, 2014 s.25). I barnehagen kan vi se dette gjennom at barnehagen hevder den er flerkulturell fordi den har flerspråklige barn. *Elevene må imidlertid alene forsvare annerledesheten, da virksomheten i resten av skolen er preget av likhetsideologi* (ibid, s.25). Gjennom å søke etter likhet og homogenitet i barnegruppene, undertrykkes forskjellene. Dermed vil barnehager med et problemorientert forhold til mangfold, kun kalle seg flerkulturell fordi de har barn i barnegruppene som representerer annerledesheten.

Faren ved en skole som hevder å være fargeblind, kan være både at man ikke ser elevenes individuelle behov, og at man samtidig irriterer seg over den manglede norskkompetansen. Man overser behovene og er mer fokusert på manglene, mens det faktisk er når man ivaretar behovene, at eleven overkommer sine «mangler» (ibid, s. 25).

Når Hauge i denne sammenhengen skriver om skoler som er fargeblinde, snakker hun om skoler som underkommuniserer det flerkulturelle og det flerspråklige.

En barnehage som har et problemorientert forhold til det flerkulturelle vil se på barnas språklige eller kulturelle bakgrunn som en mangel. De vil hele tiden jobbe for å skape likhet der likheten er bygd på majoritetens språk og kultur. Hauge skriver at på skoler som er problemorienterte, blir annerledesheten sett på som vanskelig å håndtere og at de kulturelle og språklige forskjellene blir en merbelastning for lærerne når forskjellene mellom elevene blir for store (Hauge, 2014 s. 27). I skoler og barnehager som har en problemorientert tilnærming, vil mangfoldet bli sett på som en belastning og et problem. Samtidig vil det være slik at barna må tilpasse seg skolen eller barnehagens allerede eksisterende pedagogikk, og barn med minoritetsbakgrunner vil ikke få anerkjennelse for sitt språk eller kultur.

Gjervan, Andersen og Bleka skriver i sin forståelse av problemorientert tilnærming til mangfold, at en problemorientert måte å tenke på i forhold til mangfold, kan skyldes manglende kompetanse, og grunnleggende holdninger om at kulturell og språklig homogenitet er et naturlig utgangspunkt og mål for barnehagen og samfunnet (Gjervan, Andersen & Bleka, 2012 s. 63).

Det vi kan kalle for det motsatte av problemorientert er den ressursorienterte tilnærmingen. Hauge beskriver en skole som har et ressursorientert forhold til at den er flerkulturell, med at den hele tiden vurderer hvilke endringer som må foretas for å imøtekomme behovet blant

elevene. Videre skriver hun at *her blir elevens grunnleggende behov og kompetanse grunnlaget for handlingene, ikke et skjult ønske om homogenitet og uforanderlighet* (Hauge, 2014 s. 27). Mangfoldet vil i en slik tilnærming bli sett på som en berikelse. Skoler og barnehager som har en ressursorientert tilnærming til mangfold tilpasser institusjonene til barna. Mangfoldet og det flerkulturelle blir sett på som en normaltilstand.

På en ressursorientert skole skjønner man at eleven vil lære seg norsk dersom det gis muligheter til god norskopplæring og til samhandling med majoritetsspråklige barn. Det oppstår et naturlig behov hos eleven selv for å lære seg norsk dersom det eksisterer et inkluderende miljø i elevgruppen, og dersom eleven opplever at de erfaringene og kunnskapene han har med seg til skolen, anerkjennes (ibid s.30).

Ansattes tilnærming til mangfold er avgjørende ikke bare for hvordan de møter minoritetene, men også for hvordan barna av majoritetsgruppen ser på mangfoldet. Og for at barn fra minoritetsgrupper skal føle anerkjennelse i skole eller barnehage, må både de voksne og også de andre barna anerkjenne det flerkulturelle. De to ulike måtene å tilnærme seg mangfold på, påvirker tilbudet barna får i barnehagen og skolen. Tilbudet barna får og de voksne barna møter i barnehage og skole er med på å forme deres dannelsingsprosess, og er avgjørende for barnas identitetsbekreftelse og perspektivutvidelse, bevissthet rundt tilnærmingene er derfor viktig.

Skolen skal medvirke til at alle får identitetsbekreftelse og perspektivutvidelse. Dette innebærer at alle skal kjenne seg igjen, og at skolen bygger på elevenes kunnskaper og erfaringer (identitetsbekreftelse). I tillegg skal alle lære noe nytt. Elevene skal lære å forholde seg til en verden med ulike forståelsesmåter og virkelighetsforklaringer (perspektivutvidelse). På problemorienterte skoler får majoritetselevene identitetsbekreftelse og i en flerkulturell sammenheng lite perspektivutvidelse. De minoritetsspråklige elevene får ingen identitetsbekreftelse, men mye perspektivutvidelse. På de ressursorienterte skolene får både de majoritetsspråklige og de minoritetsspråklige elevene identitetsbekreftelse og perspektivutvidelse (Hauge, 2014 s. 27).

I barnehager som er problemorienterte jobber man ofte for likhet og homogenitet i gruppene. En ressursorientert tilnærming gir mer rom og muligheter for språklig og kulturell refleksjon. Problemorienterte skoler og barnehager vil sette inn kompensatoriske tiltak for minoritetene og de vil isolere det flerkulturelle. Ressursorienterte skoler og barnehager vil lage ordinære tiltak for hele institusjonen og vil la alle ta del i det flerkulturelle. Kompetanse blant de ansatte innenfor de to ulike tilnærmingene kan også være ulik. En ressursorientert barnehage eller skole jobber for å få en tospråklig kompetanse, og alle ansatte må lære å ivareta det flerkulturelle og norsk i andrespråkperspektiv (Hauge, 2014).

2.2. Holdninger og etikk

Allerede i kapitlet om ulike tilnærminger til mangfold, er vi inne på holdninger til mangfold. Dette kapitlet vil ta for seg holdninger i mer generelle trekk.

En holdning er en mening, oppfatning eller innstilling en person har, som gjerne sitter dypere enn en mening. En mening kan lett endres, men den henger som regel sammen med de holdningene vi har (Bostad og Paulsen, 2012 gjengitt i Madland, 2013 s. 29).

Holdninger dannes og utvikles i samspill med de menneskene vi til enhver tid har rundt oss, og de påvirkes kontinuerlig av erfaringene våre (Madland, 2013 s. 30). Gjennom alle møter med andre mennesker gjør vi oss erfaringer og dermed vil vi gjennom hele livet påvirke våre holdninger. Dette er viktig å være klar over fordi vi som voksne påvirker barnas holdninger i vårt møte med dem. *Holdninger er altså en del av personligheten vår, og de preger tankene våre. Vi bærer dem med oss i alle mulige sammenhenger, de påvirker valgene vi tar og farger atferden vår* (Bostad og Paulsen, 2012 gjengitt i Madland, 2013 s. 30).

Holdninger og etikk henger sammen. Eidhamar og Leer-Salvesen beskriver etikk som en kognitiv størrelse som inneholder refleksjon om hva som er rett og galt. De beskriver etikken som moralens teorilære, og moralen beskriver de som normer og verdier som er internalisert i et miljø eller i en person (Eidhamar og Leer-Salvesen, 2014). Det finnes en rekke modeller for etisk tenking, uten at jeg kan gå inn på det her.

Ut fra hvordan holdninger beskrives og hvordan etikk og moral beskrives, kan det forstås slik at våre holdninger påvirker vår etiske tenking, men også omvendt. Siden våre holdninger påvirker våre valg, vil både holdninger og etikk ligge til grunn for vår moralske atferd. Likevel er det ett stykke å gå fra vår etiske tenking til våre moralske handlinger, da våre holdninger ikke alltid står i samsvar med våre handlinger, og god etisk tenking ikke alltid fører til god moralsk handling. *Det går ingen direkte linjer fra etikk til praksis. Veien fra holdninger til handlinger kan være lang og komplisert.* (ibid, s. 40). Etisk refleksjon og økt bevissthet kan endre vår etiske tankegang, og det kan også endre vår moralske atferd. Barnehagen bør derfor verdsette etiske refleksjoner og bevisstgjøring rundt holdninger og verdier som skal ligge til grunn for arbeidet.

Eidhamar og Leer-Salvesen skriver at *etikken er på mange måter best der den får være forebyggende*. For å forklare dette bruker de et eksempel om at ansatte i barnehagen bør ha diskutert på forhånd problemstillinger angående taushetsplikt og meldeplikt før en representant fra barnevernet henvender seg for å få uttalelse om et bestemt barn (ibid s.39).

De fleste vil være enige i at hvert barn er en unik personlighet – på samme måte som voksne. Utfordringen ligger i å omsette denne holdningen til praksis. Det innebærer at vi forholder oss til barna som de unike personlighetene de er. Og det krever årvåkenhet så vi ikke behandler dem kun som medlemmer av gruppen «barn» (Eidhamar og Leer-Salvesen, 2014 s. 138).

Våre holdninger til barna må omsettes i praksis, derfor er det viktig å kjenne sine egne holdninger, og også å reflektere over holdninger i personalet. Personalets holdninger påvirker barna. *Våre bevisste og ubevisste holdninger påvirker atferden overfor barna. Denne atferden virker umiddelbart inn på barnas selvbilde* (ibid, s. 138).

2.3. Kompetanse og kompetanseutvikling

Barnehagen er en institusjon som er i kontinuerlige endringer, noe som igjen fører til at det er helt nødvendig at barnehagens personale enten fornyer eller hever sin kompetanse.

Barnehagen skal være en lærende organisasjon som skal være i stand til å møte nye krav og utfordringer, og som skal drive med kontinuerlig kvalitetsutvikling. Dette krever stadig utvikling av kompetansen til alle grupper av ansatte i barnehagene (St.meld. nr. 41). Vi kan skille mellom kompetanse tilegnet gjennom erfaringer og teoretisk basert kompetanse, tilegnet gjennom utdanning o.l. Jeg vil her fokusere på Greta Marie Skaus forklaring av kompetansetrekanten, og se den i sammenheng med kompetanseutvikling for barnehager.

Greta Marie Skau skriver om profesjonell kompetanse som består av *nødvendige og hensiktsmessige kvalifikasjoner i utøvelsen av et yrke* (Skau, 2011 s. 57). Og presenterer i sin bok *Gode fagfolk vokser*, kompetansetrekanten. Kompetansetrekanten består av yrkesspesifikke ferdigheter, teoretisk kunnskap og personlig kompetanse.

Teoretisk kunnskap er faktakunnskaper og allmenn forskningsbasert viten. Her inngår både kunnskaper om det våre fag rommer, og kunnskaper som er relevante for utøvelsen av dem. Yrkesspesifikke ferdigheter omfatter det profesjonsspesifikke «Håndtverket», altså praktiske ferdigheter, teknikker og metoder som vi bruker i utøvelsen av bestemte yrker og som særpreger yrket. Personlig kompetanse handler om hvem vi er som mennesker, både ovenfor oss selv og i samspill med andre. Det handler om hvem vi lar andre få være i møtet med oss, og om hva vi har å gi på et mellommenneskelig plan (ibid, s. 58-60). *De tre aspektene henger nøye sammen. De påvirker hverandre og er avhengige av hverandre. De kommer til uttrykk samtidig, men med ulik tyngde, i våre enkelte handlinger, og utgjør i den forstand en helhet* (ibid, 2011 s. 58).

Barnehageloven har fastsatt krav til formell kompetanse for styrere og pedagogiske ledere i barnehagen, jf. 4.1.1. Det er satt inn ulike nasjonale tiltak for kompetanseheving i barnehager.

For eksempel fikk prosjektet *Kompetansetiltak i språkstimulering og flerkulturell pedagogikk* støtte. Både kommunale og ikke-kommunale barnehager kan motta kompetansemidler, for å bruke på kompetanseutvikling i barnehagene. *Kontinuerlig kompetanseutvikling er viktig for å skape gode barnehager og for å utvikle barnehagen i tråd med samfunnets krav, foreldrenes forventninger og lov og rammeplan* (St.meld. nr. 41). Kompetanseutvikling i barnehagen handler i hovedsak om kurs, etter- og videreutdanning, uformell læring som for eksempel studieturer, veiledning, hospitering og nettverkslæring. Aspektene som beskrives i kompetansetrekanten vil ha betydning for hvordan og hvilke typer kompetanseutvikling hver enkelt får best utbytte av. Kompetanseutvikling vil kunne påvirke både våre yrkesspesifikke ferdigheter, teoretisk kunnskap og også vår utvikling av personlig kompetanse.

2.4. Flerspråklighet

Rammeplanen legger tydelige føringer for at barnehagene skal støtte opp under barns utvikling av eget morsmål. *Morsmålet er for mange knyttet til følelser. Mange flerspråklige forteller at språket de har lært seinere, føles kaldere, fattigere og mindre nyansert enn morsmålet. De er mer seg sjøl på morsmålet* (Høigård, 2013 s. 199). En måte å definere morsmål på kan derfor være å si at det er det språket barnet identifiserer seg med. Andre måter å definere morsmål på går ut på at det er det språket barnet lærer først eller det språket barnet behersker best.

Det er flere grunner til at det er viktig at barnehagen legger til rette for god utvikling av barnas morsmål. Blant annet er det viktig for barnas identitetsutvikling og for familiebandene hjemme.

Alle språk er bærere av en kultur og har dermed verdi i seg sjøl. Gjennom språket blir barnet en del av språksamfunnets kultur og knytter bånd til alle som er en del av denne kulturen. Vår identitet har utspring i språket og kulturen. Derfor står morsmålet i en særstilling i forhold til de språkene vi lærer seinere i livet. Morsmålet er en del av vår personlighet (ibid, s.205).

Når vi ser at morsmålet er knyttet til følelser, vil det være naturlig at familiebandene også preges av morsmålet. Et av de viktige aspektene med at barna behersker morsmålet godt, blir dermed den følelsesmessige tilknytningen til foreldrene og familien. Det er viktig at foreldre og barn kan kommunisere på et språk de begge behersker godt, at de har et felles språk (Gjervan, Andersen, & Bleka, 2012, s.127). *Språket binder mennesker sammen og styrker familiebandene* (Høigård, 2013 s. 206).

Når man i barnehagen jobber med flerspråklige barn, er det viktig å være bevisst viktigheten av morsmålet. *Personalets holdninger til barnets morsmål har stor betydning for hvor stor plass ulike morsmål får i barnehagen (...)* Å Være anerkjennende i forhold til barnets morsmål handler blant annet om å etterspørre barnets språklige ressurser (Gjervan, Andersen, & Bleka, 2012, s.128). At barnehagen klarer å legge til rette for at barna skal kunne bruke og utvikle sitt morsmål i barnehagen, og ikke minste anerkjenne barnas morsmål, vil være til stor verdi for barna.

Personalets holdninger til flerspråklighet og morsmålutvikling er viktig, men det er også nødvendig at personalet innehar kompetanse til flerspråklighet for å kunne støtte barna og gi identitetsbekreftelse og anerkjennelse. *Personalets kunnskaper om språkutvikling generelt og om andrespråkutvikling spesielt vil også ha betydning for barnets mulighet til inkludering* (Kvello, 2013 s. 269).

3. METODE

I denne oppgaven har jeg valgt å bruke en kvalitativ forskningsmetode. «*Kvalitativ forskning baserer seg på et vidt spekter av innsamlingsmetoder; intervju, observasjon, gjennomføring av prosjekter, analyser av dokumenter, bilder, videoopptak og samtaler*» (Jæger & Bergsland, 2014, s. 67). I min oppgave vil det være intervju som ligger til grunnlag for dataene som blir samlet inn.

3.1. Forskningstilnærming

Denne oppgaven har en pragmatisk tilnærming. En pragmatisk tilnærming innebærer en antakelse om at en i en studie eller et prosjekt veksler mellom en induktiv tilnærming og en deduktiv tilnærming. I et induktivt design går man fra empiri til teori, i et deduktivt design går man fra teori til empiri. (Bergsland og Jæger, 2014 s. 67) Jeg hadde på forhånd laget meg en problemstilling, og hadde også noen fordommer jeg ville få bekreftet eller avkreftet. Med en del forhåndskunnskaper ble metode og framgangsmåte planlagt på forhånd. Dette ligger til den deduktive tilnærmingen. Likevel har jeg brukt erfaringer fra de ansatte for å trekke slutninger til det allmenne, noe som kjennetegnes av den induktive tilnærmingen. Jeg har gjennom hele oppgaven vært ute etter å få fram samspillet mellom det empiriske og teorien. Dette kalles abduksjon og det er det en pragmatisk tilnærming innebærer. (ibid, s. 67)

3.2. Utvalg

Jeg har i min oppgave valgt å bruke to ulike barnehager for innsamling av data. Den ene barnehagen jeg brukte er en mottaksbarnehage. I begge barnehagene har jeg brukt intervju som metode og jeg har intervjuet to pedagogiske ledere. Begge er pedagogiske ledere for en storbarns-avdeling, altså for barn over tre år.

3.3. Intervju

Jeg har kun brukt intervju som data til min oppgave, oppgaven bygger derfor på analyse av enkeltpersoners utsagn, noe som gjør det til en kasusstudie. Jeg har valgt å bruke intervju fordi jeg føler det kan gi meg best mulig svar på min problemstilling. *Den vanligste formen for intervjuer innen kvalitativ metode er semistrukturert eller delvis strukturert* (Bergsland & Jæger, 2014, s.71). Jeg benyttet meg av et delvis strukturert intervju. Her bruker jeg en intervjuguide som er delt opp i temaer jeg følger i intervjuet. Intervjuet blir som en samtale mellom intervjuobjekt og forsker, der forskeren styrer samtalen.

Jeg har ikke observert i denne oppgaven. Observasjoner av holdninger og kompetanse hos ansatte vil kunne avdekke holdninger og kompetanse de ansatte ikke er bevisste selv. Bruk av både intervju og observasjon ville kanskje gitt sterkere data. Dette er noe som kunne vært interessant til evt. videre arbeid, men tatt av oppgavens omfang i betraktning er dette ikke gjort her.

3.4. Analyse

For å analysere datamaterialene mine tok jeg opptak av intervjuene. I etterkant av intervjuene transkriberte jeg dem, og deretter kategoriserte jeg datamaterialene som var relevant for min oppgave å satte de opp som tre ulike tema, likt med de temaene som jeg brukte i intervjuguiden.

3.5. Etske betraktninger

Av etiske hensyn blir intervjuobjektene og deres barnehager i denne oppgaven anonymisert, og lydopptak av intervjuene er blitt slettet i etterkant av oppgaven.

Svarene jeg får i intervjuene jeg har gjort, vil basere seg på synspunkt, opplevelser og erfaringer som intervjuobjektene har fått i den tiden de har jobbet med flerspråklige barn. Jeg vil også måtte ha en kritisk distanse til funnene, da det kan være at intervjuobjektene svarer det slik de opplever det, men det kan også hende de svarer det de tror jeg ønsker å høre. Når man spør om holdninger og kompetanse vil folk svare med bakgrunn i deres erfaringer.

4. Resultater

Dette kapitlet presenterer hva jeg har fått som data fra intervjuene. Jeg har gjennom hele oppgaven hatt tre temaer som danner grunnlaget for min tekst. Disse er holdninger, kompetanse og flerspråklighet. I intervjuene har jeg laget en tematisk liste å forholde meg til, det vil bli naturlig å dele inn resultatdelen etter hovedtemaene i oppgaven og intervjuguiden. Temaene blir derfor holdninger, kompetanse, utfordringer og ressurser når det gjelder flerspråklighet.

Det er foretatt intervju med pedagogisk leder i to forskjellige barnehager. Jeg velger å ta utgangspunkt i de pedagogiske ledernes opplevelser og erfaringer, jeg vil ikke knytte de til en forståelse som gjelder for alle ansatte i barnehagen, da temaer som holdninger og kompetanse kan være veldig individuelt og oppleves ulikt. Jeg velger å kalle den ene pedagogiske lederen for Ped 1 og den andre for Ped 2.

4.1. Holdninger

Ped 1 jobber i en barnehage som i de senere årene har fått mye erfaring med flerspråklige barn. Barnehagen har for det meste hatt flerspråklighet knyttet til arbeidsinnvandring. Ped 1 opplever at de møter flerspråklige barn med respekt, og at personalet i barnehagen tar seg tid til gi det ekstra de trenger, for å for eksempel bli forstått.

Ped 2 Jobber i en barnehage som gjennom mange år har tatt imot flerspråklige barn. Barnehagen har stor erfaring med flerspråklighet, og er en mottaksbarnehage. Ped 2 opplever at flerspråklige barn blir møtt på samme måte som alle andre barn, på en positiv måte.

Ped 1 mener det er viktig at man jobber med personalets holdninger til flerspråklighet, fordi det er så viktig at både barn og foreldre/foresatte blir inkludert i barnehagehverdagen, og at de forstår hva barnehagen holder på med. Hun påpeker mange ganger hvor viktig voksenrollen er for barnas stolthet, og sier at barna blir påvirket gjennom de voksnes holdninger, til å enten være stolt eller ikke stolt av sine språk. Hun sier videre at vi ikke må annerledesgjøre hverandre, men at vi heller må fokusere på og gjøre det slik at vi kan lære av hverandre. I barnehagen jobber de med holdninger gjennom mye refleksjoner. Det brukes avdelingsmøter og personalmøter til dette, men det viktigste er at det generelt er mye snakk og refleksjon rundt temaet i personalgruppa.

Ped 2 sier det er viktig å jobbe med personalets holdninger til flerspråklighet fordi alle ansatte må forstå viktigheten både av at barna lærer norsk i barnehagen og at de lærer morsmål

hjemme. Hun sier at det vises på de etnisk norske barna, at når de voksne gjør andre språk positivt så vil også barna bli opptatt av at det er noe som er bra, og at de flerspråklige barna har en ressurs i det å kunne flere språk. Når det gjelder de flerspråklige barna sier hun at det er viktig hvordan de blir møtt av de voksne i barnehagen. Hun sier at hvis de blir møtt på samme måte som de andre barna, så viser de voksne at de flerspråklige barna har samme verdi som de etnisk norske. Hun mener at positive tilbakemeldinger fra både de voksne og barna i barnehagen er med på å heve selvoppfattelsen til de flerspråklige barna. Hun tror ikke barn ser farge eller språk, hun tror barna ser en jente eller en gutt som lekekamerat uavhengig av farge og språk.

Ped 1 kommer med et veldig relevant eksempel til hvordan voksnes holdninger og også kompetanse til flerspråklighet påvirker barna. Hun sier at for en tid tilbake ville ikke de flerspråklige barna snakke sitt morsmål i barnehagen. Det kunne virke som de skjemtes av sitt morsmål. Dette klarte barnehagen å snu, gjennom å løfte deres språk. Barna med norsk som morsmål fikk være med å lære de andre morsmålene, gjennom sanger og andre aktiviteter. De voksne i barnehagen jobbet for å gjøre de andre språkene spennende, hang opp flagg og brukte andre morsmål enn norsk i barnehagehverdagen. Resultatet av denne jobbingen ble at de flerspråklige barna begynte å bruke sitt språk mye mer i barnehagen, de voksne kan nå se at barna med samme morsmål bruker det i lek sammen. Ped1 forklarer at de flerspråklige barna har blitt mer stolte over sitt språk.

4.2. Kompetanse

Begge barnehagene har deltatt på et prosjekt som har mangfold som tema. Prosjektet har vært for flere barnehager, og hatt fokus på kompetanse.

Ped 1 mener det er viktig at man jobber med ansattes kompetanse til flerspråklighet fordi de voksne må kunne vite hva det er de kan gi barna, hva det lille ekstra er for at de flerspråklige barna skal kunne få bedre språkutvikling og for at de skal kunne utvikle selvfølelsen. Hun mener at når voksne har kompetanse om flerspråklighet, kan de tilrettelegge for barna, noe som er viktig for deres stolthet. Videre vil kompetansen gjøre at man kan ta i bruk måter å jobbe på og hjelpemidler som gjør kommunikasjonene med barna bedre. Som pedagogisk leder legger Ped 1 til rette for kompetanseheving i personalgruppa gjennom mye refleksjoner. De jobber mye med tanke på å finne gode tilretteleggingsmuligheter for barna, og da spesielt med tanke på språket. Det legges også til rette for at ansatte kan delta på kurs om temaet, og veiledning brukes ved behov. Kursing er også noe barnehagen generelt gjør for å jobbe med

kompetanseheving blant de ansatte. I tillegg har barnehagen kjøpt inn materiale som er laget for bruk i språkopplæring. I barnehagen er det ingen som har spesiell kompetanse om flerspråklighet, men barnehagen benytter seg likevel av den ressursen de har i en tospråklig kjøkkenassistent og en tospråklig utplassert assistent. Selv om ingen har spesiell kompetanse, har de laget prosedyrer for hvordan de tar imot nye familier med annet språk. De bruker en del tolk for å sikre at foreldre/foresatte forstår.

Ped 2 mener det er viktig at man jobber med ansattes kompetanse om flerspråklighet fordi det er viktig at alle ansatte har samme informasjonen når de jobber med flerspråklige barn. Hun sier at det er viktig at alle vet hvordan vi skal jobbe, men også hvorfor vi jobber slik. De voksnes kompetanse kan etter hennes mening føre til at de etnisk norske barna synes det er gøy å få være med sammen med de nye og flerspråklige barna. De voksne kan gi flerspråklighet litt status, noe som er viktig for å løfte opp de flerspråklige barna. Når hun skal arbeide for kompetanseheving i personalgruppa, fokuserer hun på å legge til rette for at alle skal få tid i arbeidstida til å planlegge og lese seg opp på tema og utstyr, og om hvordan dette kan brukes i for eksempel språktrening. Barnehagen legger til rette for kompetanseheving gjennom å delta på kurs. I barnehagen har de ingen med spesiell kompetanse om flerspråklighet. De har en assistent som er tospråklig, og benytter seg av hennes erfaring med å ha to språk. Ellers bruker de noen ganger å samarbeide med voksenopplæringa i kommunen. Da lærer både voksne og barn av hverandre.

4.3. utfordringer med og ressurser i forhold til flerspråklighet

Ped 1 ser på tid som en stor utfordring de voksne i barnehagen kan møte i arbeid med flerspråklige barn. Hun sier at det å klare å finne tid i en travel hverdag, til å sette seg ned å lytte, forklare og å bruke språket aktivt sammen med de flerspråklige barna, er en utfordring. Hun ser også at det kan være utfordringer i kommunikasjonen, der barna skal forstå og ikke minst bli forstått. Ped1 beskriver i et svar om holdninger at det kan være utfordringer knyttet til at barna og familiene har en annen kultur. Her peker hun spesielt på det med kosthold og klær. For eksempel finnes jo ikke grovt brød, noe som vi i vår norske kultur har meninger om at er bedre og varer lengre enn loff. Noen voksne kan bli litt frustrerte når de ser den matboksen med loff hver dag, men her handler det om å heller prøve å veilede, for dette er jo deres normale, det er deres kultur, og sånn er det bare. Ped 1 ser også utfordringer når det gjelder å vite om barna har god språkutvikling, og om de får med seg det de skal. På spørsmål om hvilke muligheter eller begrensinger hun ser for om barna kan bruke sitt morsmål i barnehagen, refererer hun til eksemplet der barna først ikke ville bruke sitt morsmål i

barnehagen, men etterhvert ville det på grunn av tiltak barnehagen satte i gang. Hun sier at det hele handler om bevissthet, og at erfaringer man får gjør at man lærer og tilrettelegger bedre etterhvert. Ped 1 ser ressursen i å ha ansatte med samme språk som tospråklige barn. Hun ser også på flerspråklighet som en ressurs på den måten at det gjør noe for fellesskapet. Det blir en ressurs for alle barna, da de lærer av hverandre.

Ped 2 ser at voksne kan få utfordringer når barna ikke klarer å fortelle det de ønsker. Men hun påpeker at det er jo egentlig mer en utfordring for barna, enn for de voksne, for det er jo de som ikke klarer å gjøre seg forstått. Videre ser Ped 2 utfordringer i å gi rett informasjon til hjemmet. Hun sier de godt kan få skriftlig informasjon oversatt til familienes morsmål, men noen ganger kan ikke foreldrene sitt skriftspråk, og da blir det en utfordring. Her brukes en del tolk og andre hjelpemidler for å gjøre kommunikasjonen lettere. Når det gjelder begrensninger og muligheter for bruk av morsmål i barnehagen, ser hun at enkelte barn ikke vil snakke morsmål i barnehagen. Hun er likevel usikker på om det har noe med barnehagen å gjøre eller med foreldrene. For det kan jo hende at foreldrene har gitt barna beskjed om å snakke norsk i barnehagen. Hun mener barnehagen gir muligheter for å bruke morsmål, og de har noen barn som bruker morsmål en del i barnehagen. Her tilrettelegger de ved å for eksempel sette de sammen under måltid. På spørsmål om hvilke ressurser hun ser ved å ha flerspråklige barn i barnehagen, svarer hun at vi møter og lærer om forskjellige kulturer og språk. *Barna synes det er gøy å lære av hverandre og i vår barnehage prøver vi å løfte på de flerspråklige sitt språk og kultur, og de etnisk norske sitt språk og kultur.*

5. DRØFTING

Før jeg begynte å skrive denne oppgavene hadde jeg noen fordommer eller anelser om personalets holdninger, kompetanse og viktigheten av det for barna. Jeg har fått inntrykk av at en del ansatte i barnehagen møter en mer krevende hverdag i møtet med flerspråklige barn, noe jeg har antatt har med personalets holdninger og kompetanse å gjøre. Samtidig har jeg gjort meg opp en mening om hvordan dette kan påvirke barna, og om hvordan møtet mellom barn og voksen har innvirkning på hvordan barnehagen klarer å støtte barna. Jeg vil i dette kapitlet drøfte resultatene jeg har kommet frem til. Jeg har gjennom oppgaven brukt to ulike måter å tilnærme meg problemstillingen min på, der den ene er et teoretisk perspektiv og den andre er en empirisk undersøkelse. Jeg vil nå koble teori og resultatene fra min undersøkelse sammen, mine egne tanker rundt både resultater og teori vil også komme frem. Her er målet å komme fram til svar på mine forskningsspørsmål som igjen vil føre til et svar på min

problemstilling. Jeg vil dele kapitlet opp i tre ulike deler, men det vil likevel være slik at drøftingen av de ulike temaene vil gå inn i hverandre.

5.1. utfordringer og ressurser

Hvilke utfordringer møter de voksne i barnehagen i møte med flerspråklige barn i to ulike barnehager?

Å se på hvilke utfordringer barnehagene møter og hvilke ressurser de ser med å ha flerspråklige barn og familier i barnehagen, er en sentral del av oppgaven for å få svar på problemstillingen. Det finnes lite eller ingen teoretiske perspektiver på akkurat denne delen, da dette vil bygge på enkeltindividers erfaringer og opplevelser.

I mine resultater har det kommet frem at tid og kommunikasjon er utfordringer barnehagene kan møte. Ped1 beskriver også i et svar om holdninger at det kan være utfordringer knyttet til at barna og familiene har en annen kultur. Da tenker hun spesielt på det med kosthold og klær. Slike kulturforskjeller kan frustrere og utfordre personalet i barnehagen. Begge de to pedagogiske lederne sier det som er ressursene med å ha flerspråklige barn og familier i barnehagen er at barna kan lære av hverandre. Barna møter og lærer kulturer og språk.

Gjennom begge intervjuene har jeg fått inntrykk av at de pedagogiske lederne ikke ser på de flerspråklige barna som utfordringer, men at de kan se utfordringer for å klare å tilrettelegge for barna på best mulig måte. Slik som Ped 1 legger det fram, handler det mye om bevissthet, og så gjør erfaringer man får at man lærer og tilrettelegger bedre etter hvert. Likevel ser jeg at det kan dukke opp utfordringer knyttet til personalets holdninger til og kompetanse om flerspråklighet. Dette kommer frem når ped1 beskriver utfordringer hun ser i forhold til holdninger til ulike kulturer.

Jeg kan se at voksne kan møte en mer krevende hverdag med flerspråklige barn, både når det gjelder tid og kommunikasjon, men også når det gjelder holdninger og kompetanse. Ut fra de resultatene jeg har fått om hvilke utfordringer og ressurser de pedagogiske lederne ser, tror jeg at kompetanse om flerspråklighet kanskje vil kunne minke en del av de utfordringene personalet møter med flerspråklige barn og familier. Samtidig tror jeg at å arbeide med personalets holdninger vil kunne være avgjørende for om de voksne fokuserer på utfordringene eller om de fokuserer på ressursene med å ha flerspråklige barn og familier i barnehagen. Jeg tror at om fokuset ligger på alle utfordringene, vil voksne møte en mer krevende hverdag. Derfor er det et poeng å få fokuset over på ressursene.

5.2. Holdninger

Holdninger dannes og utvikles i samspill med de menneskene vi til enhver tid har rundt oss, og de påvirkes kontinuerlig av erfaringene våre (Madland, 2013 s. 30). Gjennom dette kan vi forstå at vi voksne er med på å påvirke barnas holdninger. I barnehagen gir vi barna massevis av erfaringer som de skal ta med seg videre i livet, vi har derfor en viktig rolle i deres liv, og dermed vil våre holdninger påvirke deres dannelsingsprosess. Ped 1 påpeker hvor viktig voksenrollen er for barnas stolthet, og sier at barna blir påvirket gjennom de voksnes holdninger til å enten være stolt eller ikke stolt av sine språk. Ped 2 sier også at gjennom voksnes holdninger blir barna påvirket til å være stolt av sitt morsmål. Samtidig peker hun på viktigheten av at de etnisk norske barna også blir påvirket av voksnes holdninger, og gjennom dette vil de etnisk norske barna kunne danne holdninger til flerspråklighet som er lik voksnes holdninger. Ut i fra både teori og resultat, går det an å si voksnes holdninger er avgjørende for hvilke holdninger barna i barnehagen har om seg selv og andre.

Slik som både Ped 1 og Ped 2 sier, er personalet holdninger til barnas morsmål viktig.

Personalets holdninger til barnets morsmål har stor betydning for hvor stor plass ulike morsmål får i barnehagen (...) Å være anerkjennende i forhold til barnets morsmål handler blant annet om å etterspørre barnets språklige ressurser (Gjervan, Andersen, & Bleka, 2012, s.128). At barnehagen klarer å legge til rette for at barna skal kunne bruke og utvikle sitt morsmål i barnehagen, og ikke minst anerkjenne barnas morsmål, vil være til stor verdi for barna. *God beherskelse av morsmålet er av stor verdi for barnets identitet, trygghet og glede over sin egen kultur* (Høigård, 2013 s. 205).

Begge intervjuobjektene sier at det ikke er noen begrensinger fra barnehagens side når det gjelder at barna kan bruke morsmålet sitt i barnehagen. Men her har Ped 1 et interessant og relevant eksempel som jeg vil se nærmere på.

Ped 1 forteller om et eksempel på hvordan barnehagen klarte å snu de flerspråklige barnas forhold til eget morsmål i barnehagen. Hun forklarer at for en tid tilbake ville ikke de flerspråklige barna snakke sitt morsmål i barnehagen. Det kunne virke som de skjemtes av sitt morsmål. Dette klarte barnehagen å snu, gjennom å løfte dere språk og resultatet av denne jobbingen ble at de flerspråklige barna begynte å bruke sitt språk mye mer i barnehagen og de voksne har fått inntrykk av at barna nå har en mer stolthet over sitt språk. Slik som Gjervan, Anderen og Bleka skriver, så handler det å være anerkjennende i forhold til barnets morsmål, om å etterspørre barnets språklige ressurs. Det var akkurat det de voksne gjorde i dette

eksemplet, de gjorde morsmålet til noe positivt og de gjorde det til en ressurs for hele barnegruppa. Her handler det etter min mening i stor grad om hvilke holdninger personalet har til flerspråkligheten, men også hvilken kompetanse de har.

På spørsmål om hvordan de pedagogiske lederne føler flerspråklige barn blir møtt i barnehagen, fikk jeg to ganske overraskende ulike svar. Ped 1 opplever de møter flerspråklige barn med respekt, og at personalet i barnehagen tar seg tid til gi det ekstra de trenger, for å for eksempel bli forstått. Ped 2 opplever at flerspråklige barn blir møtt på samme måte som alle andre barn, på en positiv måte. Hun beskriver også senere at hun tror det er viktig at barna blir møtt på samme måte som etnisk norske, da dette viser at de har samme verdi som dem. Ut i fra mine egne erfaringer fra praksis og jobb i barnehage, mener jeg at det å møte alle barn på samme måte er en ganske umulig oppgave. Jeg tror heller ikke man viser barnas verdi gjennom å møte og behandle alle likt. Jeg mener at barnas verdi kommer frem gjennom at de voksne ser de individuelle forskjellene og behovene til hver enkelt barn. Dette er også en problemstilling Kirsten Lauritsen tar for seg i sitt bokapittel i boka *Barndom Barnehage Inkludering*, hun skriver at *gjennom å behandle likt opplever mange av oss at vi er rettferdige, fordi vi ikke forskjellsbehandler (..) Faren er at ein kjem til å underslå forskjellar som det er viktig å ta omsyn til, ved å forvente at alle skal gjennom den samme kverna, opptre etter dei same normene, og følgje dei same reglane.*

Når vi er inne på hvordan de voksne møter flerspråklige barn, blir barnehagens tilnærming til mangfold aktuell. I følge Hauge (2014) vil det å jobbe for likhet være forenlig med en problemorientert måte å tilnærme seg mangfoldet på. Å ha en problemorientert tilnærming trenger ikke å være bevisst fra barnehagen og personalets side. Gjervan, Andersen og Bleka beskriver at en problemorientert måte å tenke på i forhold til mangfold, kan skyldes manglende kompetanse, og grunnleggende holdninger om at kulturell og språklig homogenitet er et naturlig utgangspunkt og mål for barnehagen og samfunnet (Gjervan, Andersen & Bleka, 2012 s. 63).

På problemorienterte skoler får majoritetselevne identitetsbekreftelse og i en flerkulturell sammenheng lite perspektivutvidelse. De minoritetsspråklige elevene får ingen identitetsbekreftelse, men mye perspektivutvidelse. På de ressursorienterte skolene får både de majoritetsspråklige og de minoritetsspråklige elevene identitetsbekreftelse og perspektivutvidelse (Hauge, 2014 s. 27).

Hvilken tilnærming barnehagen har til mangfold påvirker barna, og ut fra hvordan Hauge beskriver det, bør barnehagen jobbe for å få til en ressursorientert tilnærming. Her handler det

om at personalet må skape et felles grunnsyn å jobbe etter. Og her kan vi begynne å trekke linjer mellom holdninger og etikk. Holdninger og etikk henger sammen. Dette forklares i teorikapitlet. Eidhamar og Leer- Salvesen skriver at *etikken er på mange måter best der den får være forebyggende*. Dette forklares gjennom et eksempel om at ansatte i barnehagen bør ha diskutert problemstillinger på forhånd, før de står i den aktuelle situasjonen. I barnehagen bør holdninger til flerspråklighet, og problemstillinger rundt temaet være diskutert og det bør jobbes kontinuerlig med. Ped 2 sier at det er viktig at man jobber med personalets holdninger fordi hele personalgruppa må ha en felles forståelse for hvorfor barnehagen jobber som den gjør med flerspråklighet. Ped 1 sier det er viktig fordi både barn og foreldre må bli inkludert i barnehagehverdagen. Dette krever ekstra innsats fra personalet, å ta seg tid og tenke på hva de voksne kan gjøre for barnas utvikling. Begge pedagogiske lederne har derfor en mening om at å jobbe med holdninger er forebyggende, og samtidig sier de noe om hvordan å jobbe med holdninger kan skape en felles etisk forståelse i personalgruppa, som for eksempel at alle vet hvorfor vi jobber som vi gjør. Å arbeide med voksnes holdninger er viktig, både fordi det har en etisk funksjon og påvirker voksnes atferd ovenfor barna, og fordi uansett hvordan vi vender og snur på det så påvirkes barna av atferden og holdningene voksne utøver og har.

5.3. Kompetanse

Når det er snakk om kompetanse har teorikapitlet beskrevet ulike former for kompetanse, der alle typer kompetanse er viktig og avhengig av hverandre for en samlet kompetanse. I mine intervjuer kommer det frem ulike grunner til at de pedagogiske lederne mener det er viktig å jobbe med personalets kompetanse. Blant annet mener Ped 1 at det er viktig de voksne må kunne vite hva det er de kan gi barna, hva det lille ekstra er for at de flerspråklige barna skal kunne få bedre språkutvikling og for at de skal kunne utvikle selvfølelsen. Hun mener at når voksne har kompetanse om flerspråklighet, kan de tilrettelegge for barna, noe som er viktig for deres stolthet. Videre vil kompetansen gjøre at man kan ta i bruk måter å jobbe på og hjelpemidler som gjør kommunikasjonen med barna bedre. Ped 2 sier at det er viktig at alle vet hvordan vi skal jobbe, men også hvorfor vi jobber slik. De voksnes kompetanse kan etter hennes mening føre til at de etnisk norske barna synes det er gøy å få være med sammen med og flerspråklige barna. De voksne kan gi flerspråklighet litt status, noe som er viktig for å løfte opp de flerspråklige barna.

I det de pedagogiske lederne sier om kompetanse, ligger viktigheten av personlig kompetanse, yrkesspesifikke ferdigheter og teoretisk kompetanse. For eksempel kan kompetanse til språkutvikling knyttes til teoretisk kunnskap, tilrettelegging kan knyttes til yrkesspesifikke

ferdigheter, og å gi barna anerkjennelse og bekreftelse for å utvikle selvfølelsen hos barna kan knyttes til personlig kompetanse hos den voksne. Likevel vil det slik som Skau (2011) skriver, være slik at alle de tre ulike aspektene er avhengige av hverandre og påvirker hverandre.

Personalets kunnskaper om språkutvikling generelt og om andrespråkutvikling spesielt vil også ha betydning for barnets mulighet til inkludering (Molander, 2013 s. 269). I kapitlet om holdninger tar jeg for meg et eksempel knyttet til barnas morsmål, det vil jeg også gjøre i dette kapitlet. Jeg vil påpeke at de i begge eksemplene handler om både holdninger og kompetanse, og at man sjelden har saker som handler om det ene. Ped 2 sier at til tross for at barnehagen ikke legger føringer for bruk av morsmål, er det en del barn som ikke snakker sitt morsmål når de er i barnehagen. Ped 2 sier at hun likevel har fått inntrykk av at de snakker morsmålet sitt hjemme. Hun er usikker på om det er foreldrene som sier at barna ikke skal snakke sitt morsmål i barnehagen eller om det er noe med barnehagen som gjør det. Her trekker hun inn en vinkling på spørsmålet som jeg på forhånd ikke hadde tenkt på. For det er jo faktisk en mulighet at barna ikke snakker sitt morsmål i barnehagen fordi foreldre/foresatte har bestemt at de ikke skal det. Hvis dette i så fall er eller blir et tilfelle i barnehagen, er det viktig med personalets kompetanse, både for å kunne legge til rette for barna, men ikke minst for å kunne veilede foreldrene. Her må foreldrene for eksempel bli klar over viktigheten av at barna bruker sitt morsmål. Og her er det ikke snakk om viktigheten kun for barnas språkutvikling, men også viktigheten for deres identitetsbekreftelse, slik at de kan kjenne være stolt av sitt opphav i barnehagen også. Dette underbygges av Høigård (2013) som skriver om at det i hennes undersøkelser viser seg at morsmålet for mange er knyttet til individets følelser. Flerspråklige har sagt de føler seg mer som seg selv på morsmålet. (Høigård, 2013 s.199) Videre beskriver hun morsmålet som en del av personligheten, og som en styrke for familiebåndene. (ibid, s. 206) Dette underbygger også Gjervan, Andersen og Bleka (2012) i sin bok. De understreker at et av de viktige aspektene med at barn behersker morsmålet godt, handler om den følelsesmessige tilknytningen til foreldrene og familien.

For at personalet i barnehagen skal kunne reflektere på en hensiktsmessig måte over hvorfor barna ikke snakker sitt morsmål i barnehagen, og hva de kan gjøre med det, er det nødvendig med kompetanse. Og i denne sammenhengen er det kanskje spesielt snakk om teoretisk kompetanse.

6. KONKLUSJON

Jeg føler at jeg gjennom min oppgave har fått svar på mine forsknings spørsmål som har ledet til svar på min problemstilling. Gjennom min undersøkelse har jeg fått inntrykk av at de voksne i barnehagen ikke ser på de flerspråklige barna som utfordringer, men at de kan se utfordringer for å klare å tilrettelegge for barna på best mulig måte. Det trenger ikke å være slik at personalet i barnehagen møter en mer krevende hverdag i møtet med flerspråklige barn, men det vil være slik at det er utfordringer knyttet til tilrettelegging for at barna. Det hele handler om bevissthet blant de voksne, for om man fokuserer på utfordringene, vil man muligens møte en mer krevende hverdag. Hvilket fokus vi har, kan med stor sannsynlighet knyttes til våre holdninger og vår kompetanse om flerspråklighet. Bevissthet og arbeid med voksnes holdninger og kompetanse blir derfor viktig i barnehagen. Voksnes holdninger og kompetanse om flerspråklighet er avgjørende for hvordan vi møter de flerspråklige barna og familiene, og måten vi møter flerspråklighet på, påvirker barna. Og det er i dette jeg føler jeg har fått svar på min problemstilling *Hvorfor er det viktig at personalet i barnehagen arbeider med holdninger til og kompetanse til flerspråklighet i barnegruppa?* Jo, fordi voksnes kompetanse og holdninger til flerspråklighet påvirker barna! Voksne i barnehagen har stor påvirkningskraft ovenfor barna, og barna kan bli påvirket i negativ retning eller i positiv retning. Det er viktig at personalet arbeider med holdninger fordi det er nødvendig med et felles grunnsyn og en felles forståelse for hvordan vi jobber og hvorfor vi jobber slik. Å anerkjenne flerspråklige barns morsmål er viktig for deres stolthet av sitt språk, det er viktig for deres selvfølelse og det er viktig for deres bekreftelse av identitet. Å strebe etter en ressursorientert forståelse av mangfold er noe barnehagene bør jobbe for, selv om det er viktig å presisere at ingen barnehager vil ha enten en problemorientert eller en ressursorientert tilnærming til mangfold. Barnehagen må ha rom for alle, og der flerkulturelle og flerspråklige bør være en normaltilstand, ikke en unntakstilstand.

6.1. Videre forskning

Temaer om mangfold, flerkultur og flerspråklighet er noe jeg synes er veldig interessant og kunne tenkt meg å forskere videre på. I løpet av denne oppgaven kom jeg over noe interessant da det ene intervjuobjektet mitt sa at hun ikke trodde barn så farge eller språk, men en lekekamerat uavhengig av farge og språk. Dette ble ikke drøftet videre i denne oppgaven, men er noe jeg kunne tenke meg å forsket videre på senere og kanskje i en evt. master.

7. LITTERATUR

Bergsland, M. D., & Jæger, H. (red.) (2014). *Bachelor oppgaven i barnehagelærerutdanningen*. Oslo: Cappelen Damm AS

Eidahamar, L.G. & Leer-Salvesen, P. (2014). *Nesten som deg selv – barn og etikk*, Oslo: Cappelen Damm akademisk

Gjervan, M., Andersen, C.E. & Bleka, M. (2012). *Se mangfold!: perspektiver på flerkulturelt arbeid i barnehagen*, Oslo: Cappelen Damm akademisk

Hauge, A. (2014). *Den felleskulturelle skolen*. Oslo: Cappelen Damm AS

Høigård, A. (2013). *Barns språkutvikling muntlig og skriftlig*. Oslo: Universitetsforlaget AS

Kunnskapsdepartementet (2011). *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*, Oslo: Kunnskapsdepartementet

Lauritsen, K. Barnehagen i kulturell endring – tilpassing og motstand, i: Korsvold, T. (2011). *Barndom - barnehage - inkludering*, Bergen: Fagbokforlaget

Madland, A. (2013) *Betydningen av hele meg – om handlinger, holdninger og verdier hos de voksne i barnehagen*, Oslo: Gyldendal Akademisk

Molander, B., mangfold og inkludering, i: Kvello, Ø. (2013) *Barnas barnehage 2 – barn i utvikling*, Oslo: Gyldendal Akademisk

7.1 Kildehenvisning

Barnehageloven (2006). *Lov om barnehager*.

Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64>. (14.05.2016)

Statistisk sentralbyrå (2015). *Barnehager, 2014, endelige tall*.

Hentet fra <https://www.ssb.no/utdanning/statistikker/barnehager/aar-endelige/2015-05-04> (11.04.2016)

8. VEDLEGG

8.1. Forespørsel om deltakelse i datainnsamling.

Forespørsel om deltakelse i datainnsamling, intervju til bruk i bacheloroppgaven

Til .....

Jeg har tidligere vært i kontakt med dere for å høre om det er mulig å få komme å gjøre datainnsamling til min bacheloroppgave i deres barnehage. Det vil være veldig interessant for meg å høre hvilke tanker en av de pedagogiske lederne i deres barnehage har rundt temaet jeg har i min bacheloroppgave. Jeg skriver i min bachelor oppgave om «Holdninger og kompetanse til flerspråklighet». Målet med min oppgave er å sette søkelys ikke bare på hvordan barnehager jobber med flerspråklighet, men også hvorfor det er viktig.

Min problemstilling er: «Hvorfor er det viktig at personalet i barnehagen arbeider med holdninger til og kompetanse om flerspråklighet i barnegruppa?»

Jeg skal i min bacheloroppgave bruke en kvalitativ forskningsmetode. På grunn av oppgavens omfang har jeg valgt å kun bruke intervju som data. Jeg vil bruke intervju fra to forskjellige barnehager i min oppgave. Jeg ønsker å ta opp intervjuet på digital lydopptaker, da det vil være til god hjelp når jeg skal analysere arbeidet. Alle opplysninger om den jeg skal intervjuer vil oppbevares konfidensielt under oppgaveperioden, og ingen enkeltpersoner vil kunne gjenkjennes i det publiserte materialet. Lydopptak vil bli slettet og øvrig datamaterialet vil anonymiseres innen 1. juni 2016.

Bacheloroppgaven skal være ferdig 2. juni 2016. Det er frivillig å delta.

Ta kontakt med veileder dersom det er spørsmål i forbindelse med datainnsamlingen
Veileders navn: Kirsten Lauritsen E-post: kirsten.lauritsen@nord.no

Før intervjuet starter blir du bedt om å underskrive samtykke til å bli intervjuet, og at du har lest foregående informasjon

VENNLIG HILSEN

Kaja Kamilla Opdahl

8.2. Intervjuguide

Intervjuguide

Bakgrunnsinformasjon:

- Hvilken utdanning har du?
- Hvor lenge har du jobbet i barnehage?
- Hvor mange øvrige ansatte er det på avdelingen?
- Hvilken utdanning har øvrige ansatte på avdelingen?
- Hvor gammel er barna på din avdeling?

Intervju:

A - Holdninger

- Hvordan har du erfart/opplever du at de voksne i barnehagen møter flerspråklige barn?
- Hvorfor tenker du det er viktig å jobbe med ansattes holdninger til flerspråklighet i barnehagen?
- Hvordan påvirkes barna av voksnes holdninger til flerspråklighet?
- Hvordan arbeider du som pedagogisk leder med personalets holdninger til tospråklighet?
- Har du opplevd at andre på avdelingen har hatt holdninger og/eller væremåter ovenfor flerspråklige barn som ikke er forenelig med dine egne/barnehagens?
  - Hvis ja, hvordan har du håndtert slike situasjoner?
- Hvilken betydning tror du de ansattes væremåte ovenfor flerspråklige barn har, Med tanke på barnets selvoppfattelse og bekreftelse av identitet?

B – kompetanse

- Hvorfor tenker du det er viktig å jobbe med ansattes kompetanse om flerspråklighet?
- Hvordan påvirkes barna av voksnes kompetanse om flerspråklighet?
- Hvordan arbeider du som pedagogisk leder for kompetanseheving i personalgruppa med tanke på flerspråklighet?
- Er det noen i personalgruppa som har spesiell kompetanse til flerspråklighet?
  - hvis ja. Hvordan jobber den/de?
- Gjør barnehagen noe aktivt for å heve kompetansen knyttet til flerspråklighet? Hva?

C – utfordringer/Ressurser

- Hvilke utfordringer ser du at de voksne i barnehagen møter med flerspråklige barn?
- Hvilke utfordringer møter du som pedagogisk leder i møtet med flerspråklige barn?
- Hvilke begrensninger og muligheter ser du for at barn skal kunne bruke sitt morsmål i din barnehage?
- Hvilke ressurser ser du med å ha flerspråklige barn i barnegruppen?